

בירור העניין

גיליון 43 – ראש השנה תשפ"ו

❖ בירור בעניין ברכת הדלקת הנר ב"ה ❖ חידות לר"ה ❖ שירת ההמלכה ❖

בעניין ברכת הדלקת הנרות בכל יו"ט וביו"ט של ר"ה

הוכחה והדגשה שמשום כבוד יו"ט הדליקה, אך אם מדליקה ביו"ט עצמו מי יימר לן שהדלקתה היא לא רק משום עונג אלא גם לכבוד היום, ודו"ק.

ובעצם דברי הגר"ש יש שהקשו מכמה אנפי, ומה שבעיקר ק', דא"כ חידש הגר"ש שבכבוד יו"ט נשים כן חייבות, הרי הגרע"א כ' בהדיא דחייב אכילת פת הוא מדין כבוד יו"ט ונשים פטורות בו דאצלן זה הוי מצוה שהז"ג, ומוכח שחידש הגרע"א שנשים פטורות ביו"ט בין מעונג ובין מכבוד, ושוב ק' איך מברכות הנשים על הדלקת הנר ביו"ט.

קושיה על ברכת הנרות ב"ה. ועל דרך קו' הגר"ש על הדלקת נשים ביו"ט, יש להקשות קושיה חדשה על הדלקת נר ביו"ט של ראש השנה בין בהדלקת האיש ובין בהדלקת האשה, איך מברכים על הדלקה זו לשיטת המג"א, דהנה המג"א בהל' ברכה"מ ס' קפ"ח כ' דמי ששכח להזכיר יעלה ויבוא בברכה"מ של ר"ה אינו חוזר, והביאו המ"ב שם ס"ק י"ט, והביא שהא"ר חולק עליו וס"ל דחוזר, ובשעה"צ שם כ' דדין זה של המג"א שאינו חוזר, הוא משום דיש מקצת פוסקים דס"ל דמותר להתענות ב"ה, ומשמע מכל זה, דהמג"א וכן אותם פוסקים ס"ל דבר"ה אין חיוב כבוד ועונג כבכל יו"ט, דאף הגרע"א הנ"ל כ' דאשה שלא הזכירה יעלה ויבוא ביו"ט לא תחזור דפטורה מכבוד יו"ט, ומשמע דהכל עניין אחד ואם אין חיוב לחזור, הוא משום דאין חיוב של כבוד יו"ט, וכעת נחזור ונשאל, א"כ איך מברכים ביו"ט של ר"ה על הדלקת הנר, הרי אם אין חיוב כבוד ועונג, שוב אין את שורש החיוב של הדלקת נרות שיסודה מדין כבוד ועונג, וכדמוכח ברמב"ם וכנ"ל, ואמנם לפי תי' א' של הגר"ש הדברים מיושבים אך לתי' הב' צ"ע.

יישוב הדברים. והדברים מתיישבים ע"פ מה שמוכח בפוסקים [הביאם המ"ב בס' תקצ"ז סק"ה], שבליל ר"ה בודאי אסור להתענות לכו"ע כשאר יו"ט, ומוכח דרך ביום ר"ה יש צד שאין חיוב אכילת פת אך בלילה ודאי יש חיוב לאכול, ממילא אף הדלקת נרות יו"ט שמקיימים בליל ר"ה שיסודה משום כבוד ועונג, נובעת מחיוב גמור דהא בליל ר"ה עסקינן, ושוב א"ש שמברכים לכל השיטות על הנר אף בליל ר"ה, [וכן הסכים מו"ר הגרצ"א שטיינברג שליט"א].

בהרהר : אין ללמוד הלכה למעשה מתוך הדברים.

אם אשה חייבת בעונג יו"ט. הגרע"א [בשו"ת סי' א'] דן לומר שהגם שמצות כבוד שבת ועונג שבת נוהגת באשה כמו באיש, דבקרא דזכור ושמור הוקש זכירה לשמירה וכל שישנו בשמור ישנו בזכור, מיהו במצות כבוד ועונג יו"ט אין נשים מצוות, משום שמצות אלו של כבוד ועונג ביו"ט הן מצוות שהזמן גרמן ונשים פטורות בהן, ולא מצינו דרשה שתחייב את הנשים בעשה דיו"ט [כדמצינו בשבת], ולכן חידש שאין אשה חייבת לאכול פת ביו"ט, דהוא חיוב משום כבוד יו"ט ואינה מצווה בזה, וכן אם אכלה ושכחה להזכיר יו"ט בברכה"מ אינה חוזרת.

איך נשים מברכות על הנר ביו"ט. ובספר זכרון שמואל סי' ל"ב מובא שהקשה הגר"ש רוזנבסקי על הגרע"א, היאך מצינו שמברכות הנשים על הדלקת הנרות ביו"ט, הרי אינן מחויבות בכבוד ועונג ביו"ט, וברמב"ם הל' שבת פ"ה ה"א מבואר שמצות הדלקת הנר יסודה הוא משום כבוד ועונג, והביא הגר"ש ב' תירוצים, חדא, ד"ל דהדלקת הנר היא מצוה בפני"ע ואינה כסתם פעולה שעושים לכבוד ועונג, וכיון שהיא מצוה בפני"ע לכן חייבו בזה חכמים אף את הנשים, ולכן מדליקות בברכה, ועוד תי', שיש חילוק בין כבוד לעונג, דעונג הוא אכן מצוה שהזמן גרמא דאינו נוהג אלא ביו"ט עצמו, אך כבוד הרי נוהג גם בחול, וכדמצינו שמשום כבוד שבת ויו"ט צריך כבר מבעו"י להכין את הבית ואת הסעודה, וכיון שגם בחול צריך לכבד את היו"ט י"ל שכבוד יו"ט אינו מקרי מצוה שהזמן גרמא, וסיים הגר"ש בצ"ע.

חידוש אשת הפרישה. ויתכן שיסוד זה של הגר"ש דהדלקת נר ביו"ט הוא משום כבוד בדוקא, דברים אלו אתו שפיר עם הדין שחידשה אשת הפרישה לגבי נר ביו"ט, דהנה לגבי זמן הדלקת נרות יו"ט הביא בן הפרישה [בהקדמתו ליו"ד], דאמו החשובה עוררה את הנשים על מה שנהגו להדליק נרות יו"ט רק בשעה שחוזרים מבית הכנסת קודם האכילה, ואמרה שזו טעות אלא יש להן להדליק קודם יו"ט כבכל ע"ש, והביאה כמה טעמים לזה ע"ש, ולדברי הגר"ש הנ"ל, י"ל שיש עוד סיבה להדליק הנרות בערב יו"ט דוקא, דמאחר ויש בהדלקת הנר ב' עניינים, גם משום עונג וגם משום כבוד, ובכדי שאשה תהא ודאי חייבת בהדלקה ובברכה יש לנו לומר שהדלקתה היא משום כבוד ולא רק משום עונג וכנ"ל, וכבוד יו"ט שונה מעונג משום שעניינו לדאוג ליו"ט עוד קודם יו"ט כאמור, א"כ אם האשה תדליק קודם יו"ט יש בכך

חידות לראש השנה:

- א. איזו הלכה הנוגעת לתפילות הימים הנוראים נלמדת מתפילת חנה.
- ב. איזה דין בהלכות תקיעת שופר נלמד מספירת העומר.
- ג. מהו המנהג שנתחדש בסדר התקיעות בעקבות חולשת הדורות.

תשובות לחידות :

א. לגבי מש"כ השו"ע [תקפ"ב ט'] שהגם שבכל השנה מתפללים בלחש, בר"ה ויו"כ נוהגים להתפלל בקול רם, הביא המ"ב [סי' ק"א ס"ק י"א] בשם המג"א שסבר שגם בימים אלו יש להתפלל בלחש, וחלק מהפוסקים הביאו לכך ראיה מתפילת חנה, שהרי עיקר המקור לתפילה בלחש היא מחנה דכתי' שם "וקולה לא ישמע", ואיתא בגמ' שהיה זה בראש השנה, ומוכח שגם בר"ה יש להתפלל בלחש, ואמנם השל"ה דחה ראיה זו, [מקורות, דרשו תקפ"ב שם].

ב. בשו"ע ריש סי' תקפ"ה פסק שצריך לתקוע מעומד, והביא המ"ב מקור לזה בשם הרא"ש בסוף פסחים, דכתי' יום תרועה יהיה לכם, וילפי' מ"לכם" דספירת העומר דכתי' וספרתם לכם, ושם יש דין לעמוד שנא' "חרמש בקמה" ודרשי' בקומה, ולכן אף בשופר יש דין עמידה.

ג. הביא המ"ב [שם] שעבשיו נהגו הציבור כולם לעמוד גם בתקיעות שלפני מוסף, ואעפ"כ נקראים תקיעות דמיושב משום שרשאי לישיב בהם, וכי' העמק שאלה [פר' ברכה שאילתא קע"א] לבאר דבר זה, דכבר בגמ' נקראו תקיעות אלו תקיעות דמיושב דנהגו לישיב בהם, אלא דהביאור במנהג שנתחדש שנומדים אז כולם, הוא משום שמעיקר הדין תוקעים רק במוסף ולכן אז עומדים, וקודם מוסף תוקעים רק כדי לערבב השטן וכמבואר בגמ', וכיון שאין זה מדינא אין צורך לעמוד, אלא דכיון שהתקיעות במוסף הן אלו שיוצאים בהן, היו נזהרים מלדבר בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד, כדי שלא יהא הפסק בין הברכה לבין התקיעה [העיקרית], ומשראו האחרונים חולשת הדורות שאין ביכולתם להתאפק מלדבר בין התקיעות, וכן שנתרבו הפיוטים וכו', תקנו שיצאו יד"ח עיקר התקיעה כבר בתקיעות דמיושב, ולכן כן יש לעמוד בהן, עיי"ש.

שירת ההמלכה

לפני שנים רבות ברוסיה הרחוקה

שלט הצאר ביד רמה וחזקה

עושר וממון רב היו במלכותו

ולכל היה ידוע חוזקו וגבורתו

שאיפת הצאר הייתה שבבוא העת

ימשיך בנו מחמדו על כסאו לשבת

אך האמת הייתה עגומה והפוכה

כשבסתר-בנו החליט למרוד ולחולל מהפכה

ומעט לפני שהמזימה יצאה לפועל

התגלה לצאר כי בנו במלכותו מעל

כמובן שחמת המלך מיד בערה

וציווה להרוג את בנו המורד במהרה

בעת שראה הצאר שמויבילים את בנו

ניגש אליו בעער ולחש באזנו

שמאד מיער על החטא ועל העונש

אך גזר דינו החמור חייב להתממש

כשהבין שגזר דינו לא הולך להשתנות

ביקש הבן שיורשה לו בפסיעותיו האחרונות

לרוץ לכבוד אביו החשוב והרם

ולזעק "יחי אדוננו הצאר לעולם"

הסכים הצאר ובנו בריצה פצה

"יחי הצאר לעולם" בגרון נחר צווח

ואז חש המלך שפיו וליבו שווים

ושבאמת נכנע למלכותו ושב ממעשיו הרעים

מיד הורה המלך לשחררו על אתר

והבן הנכנע שב לארמון אביו הצאר

כדברים האלו היה הרבי מקוברין מספר

ובכך את תלמידיו ביום הדין עורר

בכל תחילת שנה מתקיים משפטינו

וגזר הדין נקבע על פי מעשינו

וכיון שיודעים אנו מיעוט ערכינו

חרדים אנו מאד מגזר דינינו

הבה נחיה פקחים כאותו נסיך

וברגע הגורלי את הבורא עלינו נמליך

ובכך נמצא רחמים וחסד וחסד

לפני מלכנו שכליות ולב בוחן

כי כשיראה הבורא שמכירים אנו במלכותו

ושואפים להיות עבדיו מקיימי מצוותיו ותורתו

בודאי שלמרות חומרת הדין יתגלגלו רחמיו

ויגזור שנה טובה ומבורכת על בניו!

בברכת שנה
טובה ומבורכת
בכל מילי דמיטב
ברוחניות
וגשמיות

נחת פרנסה
בראות ושלוח

ושנזכה בקרוב
בחתגלותו יתברך
ויאמר כל אשר
נשמח באפו ח'
אלוקי ישראל
מלך, אמן.

לתרומות ולכל
ענייני העלון ניתן
לפנות:

שמואל אלטמן -
0556776743

altman0548440653
@gmail.com

בברכת שנה טובה